

POSTANOWIENIE

Dnia 31 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Ewa Stefańska

SSN Dariusz Pawłyszcz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 31 marca 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa I. F. i T. F.

przeciwko Bank S.A. w W.

o zapłatę

zażalenia powodów

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 31 sierpnia 2022 r., I ACa 354/22,

**uchyla zaskarżony wyrok pozostawiając rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego do orzeczenia
kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Po zmianach powództwa powodowi kredytobiorcy ostatecznie wnosili o zasądzenie od pozwanego kredytodawcy 70 743,70 zł z odsetkami tytułem zwrotu części swoich świadczeń stanowiących świadczenie nienależne, ewentualnie – w przypadku uznania przez Sąd umowy kredytu za nieważną w całości – o zasądzenie 132 615,87 zł z odsetkami tytułem zwrotu wszystkich sum zapłaconych kredytodawcy w wykonaniu umowy kredytu oraz ustalenie, że umowa ta jest nieważna. Wyrokiem z 25 listopada 2021 r. Sąd I instancji uwzględnił powództwo w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy oraz zasądzenia

132 615,87 zł z odsetkami bez orzekania o żądaniu zapłaty 70 743,70 zł z odsetkami.

Na skutek apelacji pozwanego kredytodawcy Sąd II instancji zaskarżonym wyrokiem uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania uznając, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ:

1) orzekł o żądaniu ewentualnym bez uprzedniego rozpoznania żądania głównego, a warunkiem orzekania o żądaniu ewentualnym jest oddalenie żądania głównego,

2) nie ustosunkował się do zarzutu przedawnienia.

W zażaleniu kredytobiorcy wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku, ponieważ Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy. Kredytodawca wniósł o oddalenie zażalenia.

Sąd najwyższy zważył, co następuje.

Żądaniem ewentualnym jest żądanie zgłoszone wyłącznie na wypadek oddalenia w całości żądania głównego. Tymczasem powodowie zgłosili żądanie ustalenia nieważności umowy i zwrotu całości swoich świadczeń na wypadek uznania, że umowa kredytu jest w całości nieważna. Zatem żądanie, określone zarówno przez powodów jak i sąd odwoławczy jako ewentualne, było w istocie żądaniem podstawowym, najdalej idącym. Żądanie zwrotu części świadczeń kredytobiorców także nie było żądaniem ewentualnym w stosunku do żądania zwrotu całości świadczeń i ustalenia nieważności umowy kredytu. Po ostatecznym sprecyzowaniu żądań kredytobiorcy żądali przede wszystkim ustalenia nieważności umowy w całości i zwrotu wszystkich sum zapłaconych w wykonaniu tej umowy. Jednakże licząc się z uznaniem umowy za ważną, czyli oddaleniem powództwa co do żądania ustalenia nieważności umowy w całości, wskazywali, że przynajmniej częściowo ich wpłaty na rzecz pozwanego banku i tak są świadczeniem nienależnym ze względu na nieważność niektórych postanowień umowy. Powodowie na wypadek oddalenia powództwa co do żądania ustalenia nieważności umowy przedstawili obliczenie wskazujące wysokość nienależnych wpłat przy założeniu, że tylko niektóre postanowienia umowy są nieważne. Alternatywne uzasadnienie nie oznacza, że powodowie zgłosili żądanie ewentualne.

Żądanie zwrotu całego świadczenia nie może być żądaniem ewentualnym w stosunku do żądania zwrotu części tego samego świadczenia i odwrotnie.

Na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. mylne oznaczenie żądania jako ewentualnego nie wiązało Sądu I instancji, który prawidłowo w pierwszej kolejności orzekł o żądaniu ustalenia nieważności umowy, a następnie o żądaniu zwrotu całego świadczenia. Skoro Sąd Okręgowy uznał za zasadny zwrot całego świadczenia, nie miał czego oddalać.

Do nierozpoznania istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było podstawą faktyczną żądania. Sąd I instancji uwzględnił powództwo co do żądania zwrotu świadczenia spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy kredytu, co jest równoznaczne z oddaleniem zarzutu przedawnienia. Przeoczenie w uzasadnieniu wyroku kwestii przedawnienia nie jest nierozpoznaniem istoty sprawy. Sąd odwoławczy jest uprawniony i obowiązany do dokonania oceny zarzutu przedawnienia, który zresztą może zostać podniesiony dopiero w apelacji. Nierozpoznanie istoty sprawy zachodziłoby w przypadku odwrotnym, tj. oddalenia powództwa wyłącznie ze względu na przedawnienie. W takim przypadku sąd II instancji, jeżeli uzna zarzut przedawnienia za bezpodstawny, a istnienie roszczenia jest sporne, może uchylić zaskarżony wyrok.

Przy merytorycznym rozpoznaniu apelacji należy w pierwszej kolejności, niezależnie od zarzutów apelacyjnych, sprawdzić, czy powodowie mają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu. Warunkiem istnienia interesu prawnego jest interes w uzyskaniu prejudykatu dla roszczeń kredytobiorców innych, niż dochodzony zwrot świadczeń, a przy tym zachodzi niemożność dochodzenia tych roszczeń obecnie. Wyrok ustalający nieważność umowy może być także prejudykatem służącym obronie przed roszczeniami drugiej strony, tj. służyć wyjaśnieniu sytuacji kredytobiorców bez oczekiwania na wystąpienie banku z powództwem.

[SOP]

[ms]

